

Pederstrup

Prøvegravningsrapport

**NÆM 2005:143
KUAS 2003-2122-1062**

Næstved Museum 2006

Pederstrup

Prøvegravningsrapport

J.nr. NÆM 2005:143; KUAS 2003-2122-1062

Pederstrup, Mogenstrup Sogn, Hammer Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø).

Stednr. 05.04.06.

4 cm. kort: 1512 III NV

Pederstrup. Prøvegravning. Mulig fladmarksgrav (germanertid), og ca. 20 kogestensgruber delvist beliggende på i et strøg over en højning samt spredt ud over hele prøveudgravningsområdet.

Derudover spredte stolpehuller, gruber og diverse andre fyldskifter (bl.a. en mulig skelgrøft) især mod nord og øst. Anlæggene kan generelt kun henføres bredt til oldtid (samt nyere tid).

Udgravningsleder: Mette C. Olsen.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
Undersøgelsens forhistorie	4
Administrative data	4
Øvrige data	4
Topografi, terræn og undergrund	4
Målesystem	5
Udgravningsmetode	5
Undersøgelsens resultater	6
Fladmarksgrav?	6
Kogestensgruber	6
Øvrige anlæg	6
Genstandsfund	6
Kommende arbejder	7
Ondager – et bygdområde fra yngre bronzealder	9
Anlægsliste	10
Fundliste	15
Tegningsliste	16
Fotoliste	16

Bilag

Div. kort og oversigtsplaner

Kopier af T1-T10 (nedsat 50%)

Abstract

Ved prøvegravning af et ca. 120.000 m² stort område fremkom en mulig fladmarksgrav (germanertid) og omkring 20 kogestensgruber, dels beliggende i et strøg over en højning, dels spredt ud over hele prøveudgravningsområdet. Derudover fandtes flere stolpehuller, gruber og diverse andre fyldskifter, herunder en mulig skelgrøft, spredt på arealet - dog hovedsageligt mod nord og øst. Anlæggene kunne kun dateres bredt til oldtid (samt nyere tid).

Det blev ikke anset for nødvendigt at foretage yderligere undersøgelser.

Undersøgelsens forhistorie

Forud for byggemodningen af et større lokalplansområde (ca. 120.000 m²) sydvest for Pederstrup (Fladså Kommune lokalplan 1.B3.5/1.C2.4.) henvendte Fladså Kommune sig til Næstved Museum for at få foretaget en prøveudgravning.

Det store areal lå umiddelbart op til kulturarvsarealet 05.04.06-19, der omfatter en samling af fredede og overpløjede gravhøje samt bebyggelsesspor fra yngre bronzealder, herunder en urnegrav i stenkiste indeholdende glasperler og en tidlig jernnål (jf. NÆM 1995:118, 1996:138 og 1996:147). En del af udstykningen var allerede blevet prøvegravet i forbindelse med en tidligere lokalplan. Her var der fremkommet spredte bebyggelsesspor, bl.a. gruber med oldtidskeramik samt grøftanlæg (jf. NÆM 1996:147).

Det skal nævnes, at der maj 2006 i forbindelse med etableringen af omfartsvej, der arealmæssigt kun var delvist omfattet af lokalplan 1.B3.5/1.C2.4.'s område, blev bortgravet forhistoriske kogegruber nær Lovvej umiddelbart sydøst for området (jf. NÆM 2006:129).

Administrative data

Alle relevante papirer mht. sagens gang er arkiveret på Næstved Museum.

Bygherre og finansierende myndighed var Fladså Kommune.

Undersøgelsen blev foretaget af Næstved Museum, og al originaldokumentation opbevares på museet.

Øvrige data

Prøvegravningen blev påbegyndt d. 22/11-2005, og registreringen af søgegrøfter samt de fremkomne anlæg blev afsluttet d. 20/12-2005.

Undersøgelsen blev foretaget af stud.cand.mag. Mette C. Olsen.

Ansvarlig leder, var museumsinspektør Thomas Roland, Næstved Museum.

Prøvegravningen blev udført ved hjælp af rendegraver med en skovlbredde på 150 cm, maskinfører var Skipper Mortensen (Skippers Dræning).

Vejrforhold: Generelt koldt, overskyet og med en del regn.

Topografi, terræn og undergrund

Arealet var forholdsvis fladt omkring kote 15 oh, let skrående mod syd og sydøst mod mindre lavninger / gamle vådområder, der også fandtes spredt på det øvrige areal. Landsbyen Pederstrup ligger umiddelbart øst for prøveudgravningsområdet, og nogle hundrede meter mod vest findes der en relativt markant grusås i nordvestlig-sydøstlig retning. På åsens nordlige spids befinder gravhøjen ”Stejlehøj” sig, desuden findes der indtil flere andre gravhøje nord for selve prøveudgravningsområdet, hvoraf 2 stk. blev udgravet i midten af 1990’erne (NÆM 1995:118, 1996:138 og 1996:147).

Muldlaget var generelt tykkest i nord ca. 30-35 cm, hvorefter det tyndede lidt ud (ca. 5-10 cm) ned ad skråningen imod syd. Der kunne ses pløjesor flere steder i undergrunden. Desuden fandtes der en del dræn/drænlignende anlæg, og da disse som udgangspunkt ikke blev snittet, er det ikke umuligt, at der imellem disse skulle befinde sig enten en skelgrøft eller en gammel toftegrænse.

Under muldlaget fandtes der på store dele af arealet et omkring 20 cm tykt ”lag” bestående af lys gulbrun/gulbrun, let humøs/humøs, homogen, (let lerblandet) sand med en del større og især mindre stykker rødbrændt tegl og murbrok. På grund af de mange stykker tegl (i visse tilfælde helt op til

knytnævestore) er laget, der i begyndelsen blev tolket som et gammelt flyvesandslag, er formentlig et gammelt pløjelag. Pløjelaget var generelt tykkest i nord (øverst på skråningen) for derefter langsomt at forsvinde, og laget kunne som regel ikke genfindes i søgegrøfternes sydlige dele.

Undergrunden bestod hovedsageligt af gul (brungul) sand - indimellem lidt gruset sand - i nord, og jo længere mod syd man bevægede sig, blev undergrunden typisk mørkere, mere leret og flere steder med rødbrune jernudfældninger. Flere steder fandtes der på prøveudgravningsarealet små lavninger/gamle vådområder (enkelte steder med mosejord).

Målesystem

Søgegrøfterne, som blev udlagt i nord-nordvest/syd-sydøstlig retning, samt mindre udvidelser i forbindelse med disse, blev indmålt med håndholdt GPS (LMK 001-205), og en vis usikkerhed i indmålingen må påregnes. Metoden, der er tidsbesparende, fandtes dog forsvarlig de fremkomne anlægs mindre væsentlige karakter taget i betragtning. GPS-målingerne er via MapInfo overført til kort. Koordinatliste findes blandt originalmaterialet.

Søgegrøfterne blev indmålt med et punkt i midten af hver ende samt et til flere steder undervejs, hvor det blev skønnet nødvendigt. Anlæggene (A1-A90) findes tegnet i fladen på oversigtstegninger (T1-T8) i 1:100, anlæggene blev indmålt med målebånd i de enkelte søgegrøfter. Desuden blev de fleste kogestensgruber samt mulige kogestensgruber GPS'et med et punkt i midten.

Udgravningsmetode

Med en rendegraver (skovlbredde 150 cm) blev der trukket i alt 28 søgegrøfter. I starten blev disse udlagt med et mellemrum på 40 m for at få skabt et hurtigt overblik og derefter for hver 20 m, på de steder hvor det blev skønnet nødvendigt. Da der ikke fremkom særlig mange anlæg i *Søgegrøft 1-3 og 16-22*, blev det fravalgt at trække yderligere søgegrøfter imellem disse. Enkelte søgegrøfter blev delt i to eller tre stykker kaldet a, b og c. Desuden blev der trukket supplerende søgegrøfter, hvor dette blev skønnet nødvendigt, bl.a. *Søgegrøft 6, 8a, 8b, 10a, 10b og 20*. Disse blev især trukket for at undersøge kogestensgrubernes udbredelse. Flere søgegrøfter blev ikke trukket helt igennem til syd, da der sjældent fandtes forhistoriske anlæg i dette område.

På hele det trekantede området i nordøst (ud for Stenlunden) blev der trukket søgegrøfter for hver 20 meter, da der ved de tidligere gravninger netop i dette område var fremkommet bopladsspor, i form af stolpehuller og affaldsgruber (jf. NÆM 1995:118 og 1996:147). Udover et par kogestensgruber fremkom dog ikke anlæg af særlig interesse i området ved den her fremlagte prøveudgravning.

Der blev foretaget flere mindre udvidelser i forbindelse med de eksisterende søgegrøfter, hvor dette kunne være af interesse bl.a. i forbindelse med kogestensgruberne A30-33 og A35 i *Søgegrøft 7*.

Anlæggene (A1-A90) blev tegnet i 1:100 (jf. T1-T8) og derefter snittet med spade og deres karakter, fyld og dimensioner beskrevet (enkelte større anlæg blev snittet med maskine). Recente anlæg, naturlige fyldskifter og dyreaktiviteter blev som udgangspunkt ikke snittet eller undersøgt nærmere. Der blev med privat kamera taget oversigtsbilleder af prøveudgravningsområdet ved prøvegravningens afslutning (jf. fotolisten). Negativerne findes ikke på museet.

Prøveudgravningsområdet blev afsøgt med detektor af frivillig Søren Terkelsen, hvilket kun gav et enkelt fund af mulig interesse (x13).

Undersøgelsens resultater

Der blev gravet 28 søgegrøfter, og der blev undersøgt i alt 90 anlæg (A1-A90) Anlægssporene fremkom spredt på hele arealet dog hovedsageligt mod nord og øst og udgjordes af stolpehuller, gruber, kogestensgruber, pløjesor, naturlige fyldskifter og dyreaktiviteter samt mere eller mindre recente anlæg. Derudover fremkom også en række dræn, pløjesor, naturlige fyldskifter, dyreaktiviteter og recente anlæg etc. uden arkæologisk interesse, som ikke blev undersøgt nærmere.

Fladmarksgrav?

Et enkelt anlæg (A16) nordligt i *Grøft 5* skal nævnes særskilt. Der var tale om et større, fladbundet fyldskifte (ca. 3,0 x 3,6 m), der dog ikke var særlig dybt (2-10 cm). Fylden var ukarakteristisk, men da der i fylden fremkom et ornamenteret sideskår og en jernkniv (jf. x1-2) er der muligvis tale om en forstyrret fladmarksgrav fra yngre jernalder (formentlig germanertid, ca. 400-800 e.Kr.). Hele anlægget blev fladeskovlet i bund, men der fremkom ikke yderligere omstændigheder, der evt. kunne bekræfte formodningen om et gravanlæg.

Arealet omkring anlægget blev udvidet for at sikre, at tilsvarende anlæg ikke fandtes i området, hvilket ikke var tilfældet.

Kogestensgruber

Kogestensgruberne var koncentreret i nord i et nordøst-sydvestligt forløb indover en højning (omtrent kote 16-17 oh) i *Søgegrøfterne 12, 11 og 9* uden der dog var tale om en egentlige række. Forløbet afsluttedes mod sydvest med en mindre ansamling på 5 stk. i *Søgegrøft 7*. Desuden fremkom der kogestensgruber mere spredt i hele området - dog ikke længst mod syd og vest, og kun to lå under kote 15 oh.

Kun en enkelt af kogestensgruberne indeholdt daterende genstandsfund, nemlig A71 med fragmenteret oldtidskeramik (x11). Alle kogestensgruberne må dog formodes at tilhøre forhistorien og i hvert fald forløbet på højningen skal sandsynligvis ses som del af et samhørende kompleks.

Øvrige anlæg

Spredt på arealet fremkom fyldskifter af forskellig karakter, ingen påkaldte sig dog større interesse. Enkelt af disse anlæg indeholdt genstande, der daterede dem til oldtiden, således et muligt stolpehul (A65) med keramikfragmenter (x12). Tilsvarende småstykker af oldtidskeramik fremkom i gruberne A58 og A70 (x6 hhv. x10) og i et enkelt anlæg fandtes et ikke nærmere bestemt flintafslag (A45, x5). Ingen steder sås koncentrationer af anlæg, og billedet tegner sig således af en kun spredt udnyttelse af arealet i oldtiden.

Flere steder fremkom i søgegrøfterne fremkom dræn- og andre grøfter. Disse blev dog som udgangspunkt ikke snittet eller undersøgt nærmere. Nævnes kan dog den ca. 1 m brede, nord/syd-orienterede nedgravning A90 nordligt i *Grøft 19*, der muligvis udgør en gammel skelgrøft el.lign.

Genstandsfund

Der blev kun gjort få genstandsfund og flest i ukarakteristiske gruber. Der er primært tale om små keramikfragmenter herudover trækul, brændt ler/lerklining, et flintafslag og en jernkniv. Et enkelt fund; x11 fra A71 stammer fra en mulig kogestensgrube og omfatter bl.a. et randskår. Fundene kan generelt kun dateres bredt til oldtid (samt nyere tid). Fundene x1 (jernkniv) og x2 (keramikfragmenter med ornamentik) fra A16 (grube) kan dog nærmere dateres til yngre jernalder, formentlig germansk jernalder.

Kommende arbejder

Ud fra de forholdsvis beskedne resultater af prøvegravningen anser Næstved Museum det ikke for nødvendigt at foretage yderligere undersøgelser indenfor arealet.

22.VI.2006
Næstved Museum

Mette C. Olsen

Ondager – et bygd område fra yngre bronzealder

I de forgangne godt 10 år har Næstved Museum udført en række arkæologiske undersøgelser i området omkring Pederstrup. De mange undersøgelser har medført, at vi i dag har et betydelig klarere billede af områdets tidlige historie end forud.

Den senest afsluttet prøvegravning fra december 2005 på de lavereliggende arealer syd for Pederstrupvej (NÆM 2005:143), gav forholdsvis sparsomme resultater - et forhold, der bekræfter prøvegravningerne på de tilstødende arealer øst og vest for (jf. NÆM 1996:147). Det undersøgte areal må således anses som marginaljord, der ikke har været benyttet til bosættelse i oldtiden. Den tidligere markbetegnelse "Ondager", hvis navn formentlig ganske enkelt hentyder til stedets dårlige jord, kan understøtte denne opfattelse. Jorden synes således at være af så slet beskaffenhed, at den først i nyere tid har været værd at dyrke. De mange nu tørlagte vådområder omkring på arealet - i særdeleshed på den østlige del heraf - har givet været medvirkende årsag til dette. Vådbundsarealerne har dels kunne registreres ved de udførte prøvegravninger, dels angives ud fra ældre kortmateriale, herunder udskiftningskortet fra ca. 1800.

Ud over spredte affaldsgruber fra oldtiden er det tilsyneladende først i 16/1700-tallet disse arealer vækker interesse, og skår af stjertpoter og teglstumper i muldlaget angiver, at man er begyndt at inddrage området mere intenst. Det udbredte 10-20 cm tykke kulturlag mellem undergrund og moderne pløjelag kan muligvis være udtryk for, at man netop i denne periode har udført en intensiv spredning af gødning for at højne markernes bonitet.

De egentlige boplads- og bebyggelsesspor, der fremkom ved museets første gravning nordligt på området (NÆM 1995:118), må således ses resterne af den sydlige del af et bopladsområde, der har strakt sig op mod Pederstrupvej (og vider nordpå?) på plateauet ovenfor Fladsåen. De to udgravede gravhøje (jf. NÆM 1995:118, 1996:138 og 1996:147) - og sikkert også den endnu synlige "Rævehøj" - har således tilsyneladende udgjort grænsen for oldtidens mere intensive aktiviteter. På disse nordlige arealer, der ligger svagt hævet i landskabet, har man således ikke blot haft sine huse men også begravet sine døde.

Resterne af det undersøgte gårdsområde, var desværre temmelig fragmenteret og blev ikke afdækket i hele dets udbredelse. På arealet nordvest for højene fremkom dog en del stolpehuller (sporene af oldtidens træbyggede huse) og affaldsgruber fra både den senere del af yngre bronzealder (ca. 700-500 f.Kr.) og den tidlige del af den efterfølgende førromerske jernalder (ca. 500-300 f.Kr.).

Bopladsområdet har været nærmest omkranset af gravhøje fra den samme tid. I dag er kun et par stykker af højene synlige, mens de øvrige for længst er taget af ploven. Højene er interessante ved hovedsagelig at være anlagt i den sene del af yngre bronzealder (ca. 700-500 f.Kr.), hvor højbyggeriet ellers var på retur i Danmark. Endvidere har flere af højene frembragt et forholdsvis rigt genstandsmateriale. Dette gælder ikke mindst de i 1995 udgravede høje, der indeholdt både nogle af Danmarks ældste glasperler, og en af de ældste dragtspænder af jern - det i dag lidt uglesete jern var på dette tidspunkt et nyt og usædvanligt metal.

Ud over en mulige grav fra den sene del af jernalderen, der blev fundet ved prøvegravningen 2005, er området uden spor af aktivitet fra ca. 300 f.Kr. frem til 16/1700-tallet. Hvad der således sker med

bosættelsen ved Ondager er uklart. De seneste fund fra bopladsen stammer som nævnt fra overgangen mellem yngre bronzealder og førromersk jernalder, og det er derfor muligt, at det er den samme bosættelse, der fortsætter knap 1 km mod sydøst, ved Brinken, hvor der er udgravet flere huse fra den førromerske jernalder (tiden ca. 500 f.Kr. –0)(NÆM 1995:122 og 2004:122B). Da man ved, at oldtidens bebyggelse gennem generationerne flyttede omkring i landskabet, er det ikke usandsynligt at gårde ved Brinken angiver Ondager-bebyggelsens arvtager.

Som nævnt har arealerne syd for bebyggelsen ved Ondager formentlig henligget som eng og overdrev. Fundet af flere kogegruber i dette område, bl.a. egentlige ansamlinger af gruber umiddelbart syd for bopladsområdet (NÆM 2005:143) og på østsiden af det større vådområde mod sydøst (jf. NÆM 2006:129) antyder imidlertid, at dette område også har været benyttet til forskellige rituelle handlinger. Kogestensgruberne har fungeret som en slags jordovne til stegning og sydning af kød, og ansamlinger af sådanne gruber viser, at man på stedet har tilberedt mad til et større antal mennesker. De senere års forskning peger på, at disse madlavningspladser har indgået som en del af kulten i forbindelse med årlige eller personlige fester. Kogestensgrubernes særlige karakter illustreres på bedste vis af det sjældne fund af over 100 gruber anlagt i fem parallelle rækker, der i 2004 fremkom ved udstykningen ved Brinken (NÆM 2004:122A). Efterfølgende C-14 datering af gruberne har vist, at de er benyttet i det 8.-6. årh. f.Kr., og dermed samtidig med Ondager-bebyggelsen.

De godt 10 års større og mindre udgravninger ved Pederstrup har således givet et væsentligt indblik i områdets struktur og ressourceudnyttelse i den yngre bronzealder og tidligste jernalder, dvs. tiden ca. 700-300 f.Kr.

I denne periode har der på plateauet ovenfor Fladsåen ligget en mindre gårdbebyggelse. Dens omfang kendes desværre ikke – men to-tre gårdsenheder kan man nok regne med. I denne sammenhæng er det interessant at bemærke, at Pederstrup landsby omkr. 1800 bestod af netop tre gårdsenheder! Bronzealderens gårde har ligget midt mellem de samtidige gravhøje, hvis indhold i øvrigt antyder, at beboerne må have været forholdsvis rige.

Det er muligt, at de egentlige, dyrkede marker ligeledes har ligget på plateauet mens en stor del af de ringere jorder syd for ("Ondager") formentlig har udgjort en slags overdrev. I dette område har man bl.a. kunne have høslæt og kunne lade kvæget græsse. Ikke mindre væsentligt er imidlertid, at disse arealer tilsyneladende også har indgået i det religiøse liv, hvilket grupperne af kogestensgruber/jordovne antyder. Om den store kogegrube-plads ved Brinken sydøst, også hører med til gårdenes område er uvist, men sandsynligt.

Vor viden om selve bosættelsen ved Ondager er desværre sparsom, og hvad der sker efter den tidlige førromerske jernalder er kun svagt belyst. Muligvis fortsætter pladsen i bebyggelsen ved Brinken ca. 800 m sydøst for, hvor der er udgravet flere huse fra den førromerske jernalder. Hvad der herefter sker med bebyggelsen i området er uvist, men svaret ligger sandsynligvis gemt under områdets parcelhusbebyggelse, og under selve Pederstrup. At der imidlertid har boet mennesker i området også senere i jernalderen viser den mulige grav fra yngre jernalder fundet i 2005 – fremtidige undersøgelser viser forhåbentlig, hvor gårdene lå.

Anlægsliste

A1 Fyldskifte.

Dia.: Min. 80 x Min. 30 cm. Anlægget er ikke fuldt afdækket! Dybde: 25 cm. Afrundet profil i siden. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand.

A2 Recent fyldskifte. Snittet! Helt skarp afgrænsning ned mod undergrunden, ingen nedsivninger.

A3 Formentlig et pløjspor. Snittet!

A4 Recent fyldskifte. Helt skarp afgrænsning ned mod undergrunden, ingen nedsivninger.

A5 Stolpehul?

Dia.: 50 cm. Dybde: 10-15 cm. Skrå bund. Fyld: Gulgråbrun, humøs, homogen, sandbl. ler. Ligger i en naturlig lavning, hvor der trækker grundvand ud.

A6 Stolpehul.

Dia.: 40 cm. Dybde: 15 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, sandbl. ler.

A7 Slettet. Dyreaktivitet. Snittet!

A8 Stolpehul.

Dia. 30x40 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand, enkelte trækulsnister.

A9 Fyldskifte.

Dia.: Min. 90 x Min. 55 cm. Anlægget er ikke fuldt afdækket! Dybde: 10 cm. Flad bund, med dyregange og nedsivninger nedenunder. Fyld: Gulbrun, humøs, heterogen – opbl. med gul undergrund, sand.

A10 Fyldskifte / dyreaktivitet?

Dia.: 140x80 cm. Dybde: 30 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun – brungul, let humøs, heterogen – opbl. med gul – brungul undergrund, sand. Mange dyreaktiviteter, evt. er fyldskiftet blot et resultat af dyreaktivitet – da det ikke er særlig velafgrænset i hverken bund eller sider i forhold til undergrunden.

A11 Fyldskifte.

Dia.: Min. 100 x Min. 70 cm. Anlægget er ikke fuldt afdækket! Dybde: 15 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand, en enkelt dyregang i bunden og enkelte nedsivninger.

A12 Stolpehul.

Dia.: 25 cm. Dybde: 12 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, sand.

A13 Fyldskifte.

Dia.: 220x60 cm. Dybde: 10 cm. Forholdsvis flad bund, men med en del nedsivninger. Fyld: Gulgråbrun, humøs, heterogen – opbl. med gullig, leret undergrund, sandbl. ler / lerbl. sand. Fyldskiftet blev delt op af et oveni-liggende dræn.

A14 Fyldskifte / dyregang?

Dia.: 35x90 cm. Dybde: 8 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, let opbl. med brungul undergrund – dog forholdsvis homogen, sand.

A15 Slettet! Dyreaktivitet + naturlig farveforandring i undergrunden. Snittet!

A16 Bund af grube.

Dia.: 360x300 cm. Dybde: 2-10 cm. Meget uregelmæssig bund med mange dyregange. Fyld: Mørk gulbrun, humøs, heterogen – mange dyregange og opbl. med gul, sandet undergrund, sand med pletter af rødbrun, lerbl. sand. Hele anlægget blev fladeskovlet ned, da der i overfladen fandtes en hel jernkniv og keramik.

Fund:

x1 Jernkniv.

x2 Keramikfragmenter, et stk. ornamenteret.

A17 Grube.

Dia.: 150x130 cm. Dybde: 18 cm. Forholdsvis flad bund – dog med dyregange og nedsivninger. Fyld: Gulbrun – gråbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.

A18 Fyldskifte / pløjspor?

Dia.: 180x50 cm. Dybde: 2-7 cm. Meget uregelmæssig bund med dyregange og nedsivninger. Fyld: Gulgråbrun, humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, dyregange og nedsivninger, let lerbl. sand.

A19 Bund af grube?

Dia.: 70 cm. Dybde: 10 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulgråbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, let lerbl. sand.

A20 Fyldskifte.

Dia.: 150x60 cm. Dybde: 2-10 cm. uregelmæssig bund pga. dyregange og nedsivninger. Fyld: Lys gulgråbrun, let humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund + dyregange, let lerbl. sand.

A21 Grube.

Dia.: 140x100 cm. Dybde: 30 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulgråbrun, humøs, homogen, let leret sand.

A22 Fyldskifte.

Dia.: 200x50 cm. Dybde: 25 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun – gulgråbrun, humøs, homogen, let leret sand.

A23 Slettet! Undergrund. Snittet!

A24 Muligvis to stolpehuller, ellers et samlet fyldskifte?

Jf. skitsetegning på T2, ikke målefast.

Lag 1 – Fyld: Gulbrun – mørk gulgråbrun, humøs, homogen, sand. Dia.: 90x80 cm. Dybde: ?. Tydelig afrundet bund. Lag 2 – Fyld: Lys gulbrun – lys gulgråbrun, let humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, sand. Dia.: ?. Dybde: ?. Lag 3 – Fyld: Lys gulbrun – gulgråbrun, humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, dyregange og nedsivninger, sand. Ingen tydelig bund.

A25 Stolpehul.

Dia.: 45 cm. Dybde: 15 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand.

A26 Stolpehul.

Dia.: 40 cm. Dybde: 14 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun, humøs, homogen, sand.

A27 Stolpehul?

Dia.: 30 cm. Dybde: 7 cm. Let afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun – lys grågul, let humøs, homogen, sand.

A28 Stolpehul.

Dia.: 30 cm. Dybde: 14 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun, let humøs, homogen, sand.

A29 Stolpehul?

Dia.: 60 cm. Dybde: 5 cm. Uregelmæssig bund med mange nedsivninger. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund med mange nedsivninger – dog forholdsvis homogen, sand.

A30 Kogestensgrube

Dia.: 60x70 cm. Dybde: 10 cm. Afrundet bund, mange nedsivninger. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, sand, knytnevstore ildpåvirkede sten.

A31 Kogestensgrube.

Dia.: 120x80 cm. Dybde: 15 cm. Flad bund, en del nedsivninger og dyregange. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, sand, knytnevstore og større ildpåvirkede sten.

A32 Kogestensgrube.

Dia.: 60x70 cm. Dybde: 10 cm. Flad bund, enkelte nedsivninger. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, sand, knytnevstore og større ildpåvirkede sten.

A33 Grube, evt. af nyere dato?

Dia.: 140 cm. Dybde: 30 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand.

Fund:

x3 Rødbændt ler / lerklining?

A34 Kogestensgrube.

Dia.: 160x140 cm. Dybde: 15 cm. Forholdsvis flad bund, på trods af en del nedsivninger og enkelte dyregange. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, heterogen, sand, mange ildpåvirkede knytnev- og hovedstore sten.

A35 Kogestensgrube. Dia.: 100 cm. Dybde: 5-10 cm.

Meget uregelmæssig bund pga. mange nedsivninger og dyregange. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, sand, enkelte pletter af opløst trækul, knytnevstore og mindre ildpåvirkede sten.

A36 Stolpehul + dyreaktivitet (slettet!).

Dia.: 45 cm. Dybde: 10 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand, enkelte trækulsnister.

A37 Stolpehul.

Dia.: 25 cm. Dybde: 20 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, sand, enkelt nist af rødbændt sand.

A38 Stolpehul.

Dia.: 30 cm. Dybde: 12 cm. Flad bund. Fyld: Lys gulbrun, let humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, let grus- og lerbl. sand.

A39 Grube.

Dia.: 360x290 cm. Dybde: 18 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, let grus- og lerbl. sand.

A40 Fyldskifte, evt. recent?

Dia.: 100x70 cm. Dybde: 20 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand. Kan muligvis være en nedgravning i forbindelse med tilstødende dræn.

A41 Ældre nedgravning af sten. Snittet med rendegraver!

Dia.: 280 cm. Dybde: 80 cm. Afrundet bund. Fyld: Øverst gulgråbrun – lys gulgråbrun, humøs, heterogen, sandbl. ler / lerbl. sand, mange hovedstore og mindre sten i en ret opløst tilstand samt enkelte hele sten, spredte trækulsnister, bundlaget er mørkt gråbrunt og ensartet. Nedgravningen ligner ikke noget, der er lavet med maskine!

A42 Kogestensgrube.

Dia.: Min. 150 x Min. 180 cm. Anlægget er ikke fuldt afdækket! Dybde: 30 cm. Afrundet bund. Fyld: Sortbrun (meget opløst trækul), humøs, homogen, sand, ildpåvirkede knytnævestore samt større og mindre sten, flere trækulsstykker.
LMK: 127.

Fund:

x4 Trækul.

A43 Slettet! En blanding af dyreaktivitet og fyldforandring i undergrunden.

A44 Nedgravning af hovedstore sten, evt. ældre?

Dia.: Min. 300 x Min. 150 cm. Anlægget blev ikke fuldt afdækket! Dybde: 35 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun, meget let humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund, mange hovedstore og mindre sten i fylden.

A45 Grube / rodvælter + dyregang?

Dia.: Min. 100x120 cm. Anlægget blev ikke fuldt afdækket! Dybde: 30 cm. Flad bund. Fyld: Gulgråbrun, meget let humøs, homogen, sand. Dyregang / mindre grube i den ene side (mod øst)?

Dia.: 50 cm. Dybde: 20 cm. Afrundet bund. Fyld: Øverst gulbrun – gulgråbrun, humøs, forholdsvis homogen, sand. Nederst et sortbrunt, meget trækulsholdigt bundlag, 5-10 cm. bredt, humøs, homogen, sand.

Fund:

x5 Flintafslag. Lå i det store fyldskifte; grube / rodvælter?

A46 Kogestensgrube.

Dia.: 160x120 cm. Dybde: 20 cm. Let afrundet bund. Fyld: Sortbrun (pga. meget opløst trækul), humøs, homogen, sand, knytnævestore og større ildpåvirkede sten.
LMK: 106.

A47 Kogestensgrube under et større fyldskifte.

Større fyldskifte:

Dia.: 240x160 cm. Dybde: 25 cm. Afrundet bund, gående ned i den underliggende kogestensgrube. NB! Gode bevaringsforhold når kogestensgruben ligger så dybt, der er ikke pløjet meget væk i dette område. Fyld: Lys gulbrun, let humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, sand.

Kogestensgrube:

Dia.: Ca. 100 cm. Dybde: 45 cm. Afrundet bund. De øverste 25 cm. udgøres af fyldskiftet over kogestensgruben. Fyld: Sortbrun (pga. meget opløst trækul), humøs, homogen, sand, enkelte knytnævestore og mindre ildpåvirkede sten.
LMK: 114.

A48 Fyldskifte / stenspor?

Dia.: 70x75 cm. Dybde: 20 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun, let humøs, homogen, sand.

A49 Nedgravning af knytnævestore og større sten.

Dia.: 90 cm. Dybde: 20 cm. Afrundet bund. Fyld: Mørk gulgråbrun, humøs, homogen, sand, mange knytnævestore samt lidt større sten.

A50 Recent nedgravning. Snittet! Skarp, lige bund uden nedsivninger, vinkelret nedgravning, brun – nærmest muldet – fyld.

A51 Bund af kogestensgrube.

Dia.: 120x100 cm. Dybde: 8-15 cm. Uregelmæssig bund. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, forholdsvis homogen, sand, enkelte knytnævestore og mindre ildpåvirkede sten.
LMK: 129.

A52 Kogestensgrube?

Dia.: 100x110 cm. Dybde: 25 cm. Forholdsvis flad bund. Fyld: Mørk gulbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, sand, enkelte pletter med trækul – dog forholdsvis lidt i fylden, knytnævestore og mindre ildpåvirkede sten, men også sten som ikke var ildpåvirkede.

LMK: 130.

A53 Nedgravning af sten?

Dia.: 200x180 cm. Dybde: 30 cm. Fyld: Gulgråbrun, humøs, homogen, sand, mange knytnævestore og større (op til hovedstore) sten i fylden.

A54 Stolpehul?

Dia.: 25 cm. Dybde: 25 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun – gulbrun, humøs, heterogen – opbl. med gullig undergrund + en dyregang, sand.

A55 Bund af kogestensgrube.

Dia.: 100x80 cm. Dybde: 4-10 cm. Uregelmæssig bund. Fyld: Lys gulbrun – gulbrun – mørk gulbrun og meget lidt sortbrun (pga. kun lidt opløst trækul tilbage), heterogen – opbl. med gul undergrund + dyregange, enkelte små stykker ildskørnet sten.
LMK: 142.

A56 Kogestensgrube.

Dia.: 120 cm. Dybde: 40 cm. Afrundet bund med hovedstor ildpåvirket sten nederst. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun, humøs, heterogen – let opbl. med gullig undergrund, sand, meget trækul især mod bunden, mange knytnævestore og større ildpåvirkede sten.
LMK: 143.

A57 Kogestensgrube.

Dia.: 110x80 cm. Dybde: 12 cm. Flad bund. Fyld: Sortbrun (pga. meget opløst trækul), humøs, homogen, sand, knytnævestore samt større og mindre ildpåvirkede sten.
LMK: 149.

A58 Grube.

Dia.: 100x80 cm. Dybde: 15 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, sand, en del knytnævestore sten i fylden.

Fund:

x6 Keramikfragmenter.

A59 Bund af kogestensgrube.

Dia.: 140x130 cm. Dybde: Ca. 10 cm. Meget uregelmæssig bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, heterogen – opl. med gullig undergrund, sand, knytnævestore og større ildskørnede sten.
LMK: 152.

A60 Bund af kogestensgrube.

Dia.: 100x90 cm. Dybde: 0-5 cm. Der blev taget lidt for meget jord af lige her! Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, let humøs, heterogen, sand, knytnævestore ildskørnede sten..
LMK: 157.

A61 Fyldskifte / dyreaktivitet?

Dia.: 90x70 cm. Dybde: 10-15 cm. Meget uregelmæssig bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand, en del knytnævestore og mindre sten.

A62 Kogestensgrube.

Dia.: 180 cm. Dybde: 20 cm. Let afrundet bund. Fyld: Mørk gulbrun – sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, let opl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, sand, knytnævestore og mindre ildskørnede sten.
LMK: 163.

A63 Grube. Snittet med rendegraver!

Dia.: 100 cm. Dybde: 30 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulgråbrun, let humøs, homogen, lerbl. sand.

A64 Stenspor?

Dia.: 70x55 cm. Dybde: 8 cm. Let afrundet, flad bund. Ret skarp afgrænsning ned mod undergrunden, næsten ingen nedsivninger. Fyld: Mørk gulbrun – brun (ligner fylden i A67 – også et stenspor), humøs, homogen, let lerbl. sand – muldlignende.

A65 Stolpehul?

Dia.: 75x55 cm. Dybde: 18 cm. Let afrundet, uregelmæssig bund med nedsivninger og dyreaktivitet. Fyld: Lys gulbrun – gulbrun, humøs, forholdsvis homogen, let lerbl. sand.

Fund:

x12 Keramikfragment.

A66 Stenspor?

Dia.: 70x60 cm. Dybde: 30 cm. Afrundet, meget skarpt afgrænset bund uden nedsivninger. Fyld: Mørk gulbrun – brun (ligner fylden i A67 – også et stenspor), humøs, homogen, lerbl. sand, muldet konsistens og farve.

A67 Stenspor.

Dia.: 35x40 cm. Dybde: 12 cm. Afrundet bund men med skarpe kanter som en sten, meget skarp afgrænsning ned mod undergrunden, ingen nedsivninger. Fyld: Mørk gulbrun – brun (som i A64 og A66 – der sandsynligvis også er stenspor), humøs, homogen, lerbl. sand / sandbl. ler, muldet konsistens og farve.

A68 Stenspor?

Dia.: 50 cm. Dybde: 0-22 cm. Skrå bund. Fyld: Lys gulgråbrun, let humøs, homogen, lerbl. sand.

A69 Stolpehul?

Dia.: 60x40 cm. Dybde: 10 cm. Forholdsvis flad bund. Fyld: Gulgråbrun, humøs, homogen, lerbl. sand, trækulsnister.

A70 Bund af fyldskifte.

Dia.: 50 cm. Dybde: 10 cm. Meget uregelmæssig bund. Fyld: Lys gulbrun, let humøs, heterogen – opl. med gullig undergrund, sand.

Fund:

x10 Keramikfragmenter.

A71 Kogestensgrube?

Dia.: 140x150 cm. Dybde: 20 cm. Let afrundet bund. Fyld: Øverst mørk gulbrun, nederst i midten sortbrun (pga. opløst trækul), humøs, let opl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, sand, knytnæve- til hovedstore kun let ildpåvirkede sten.
LMK: 175.

Fund:

x11 Keramikfragmenter, 1 stk. muligt randskår?

A72 Lille kogestensgrube.

Dia.: 70 cm. Dybde: 10 cm. Forholdsvis flad bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, heterogen – opl. med gullig undergrund, sand, spredte trækulsnister, enkelte knytnævestore og mindre ildskørnede sten.
LMK: 176.

A73 Stolpehul?

Dia.: 30x35 cm. Dybde: 11 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A74 Stolpehul?

Dia.: 30x35 cm. Dybde: 12 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A75 Stolpehul?

Dia.: 20x25 cm. Dybde: 12 cm. Fyld: Gulgråbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.

A76 Stolpehul?

Dia.: 30x45 cm. Dybde: 12 cm. Afrundet bund. Fyld: Mørk gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A77 Stolpehul?

Dia.: 40 cm. Dybde: 8 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A78 Stolpehul?

Dia.: 35 cm. Dybde: 0-7 cm. Skrå bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A79 Stenspor?

Dia.: 30 cm. Dybde: 12 cm. Meget skarp, afrundet bund, ingen nedsivninger. Sandsynligvis et recent fyldskifte eller et stenspor. Dia.: 30 cm. Fyld: Gulbrun – mørk gulgråbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A80 Stolpehul eller stenspor? Evt. recent.

Dia.: 20x25 cm. Dybde: 13 cm. Skarp, afrundet bund, meget regelmæssig. Fyldskiftet kunne se lidt recent ud og muligvis ligne et stenspor, da der mangler nedsivninger, og bunden er meget regelmæssig og skarp. Fyld: Mørk gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.

A81 Lille grube.

Dia.: 70x50 cm. Dybde: 17 cm. Let afrundet bund. Fyld: Mørk gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A82 Kogestensgrube?

Dia.: 180x140 cm. Dybde: 13 cm. Let afrundet bund. Fyld: Sortbrun - pga. meget opløst trækul, humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, let lerbl. sand, små ildpåvirkede sten i fylden samt en stor, flad og ujævn granitsten (dia.: 40x60 cm. og 10 cm. tyk) i den vestlige bund i ”kogestensgruben”, som ikke ser ildpåvirket ud. LMK: 190.

A83 Fyldskifte.

Dia.: 65 cm. Dybde: 0-13 cm. Skrå, let afrundet bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, let lerbl. sand, spredte trækulsnister, enkelte nister af rødbrændt ler / sand.

A84 Grube.

Dia.: 100x120 cm. Dybde: 15 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, let opbl. med grågul undergrund – dog forholdsvis homogen, sandbl. ler / lerbl. sand.

A85 Stolpehul?

Dia.: 50x60 cm. Dybde: 18 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

A86 Fyldskifte / pløjspor?

Dia.: 70 cm. Dybde: 5-20 cm. Skrå, let afrundet bund. Fyld: Mørk gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.

A87 Grube. Snittet med rende-graver!

Dia.: 140x190 cm. Dybde: 45 cm. Afrundet bund. Fyld: Mørk gulbrun – mørk grågulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.

A88 Fyldskifte.

Dia.: 70x90 cm. Dybde: 18 cm. Forholdsvis flad bund. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.

A89 Fyldskifte.

Dia.: 70x75 cm. Dybde: 30 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulgråbrun – mørk gulgråbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund ned mod bunden – dog forholdsvis homogen, sandbl. ler / lerbl. sand.

A90 Skelgrøft?

Længde: 111-150 m. fra *Søgegrøft 19's* nordlige ende (søgegrøften ender 150 m. mod syd). ”Skelgrøften” fortsætter muligvis endnu længere mod syd. Bredde: Veksellende fra 40 cm. til over 1 m. Dybde: 30 cm. Afrundet bund, ligner ikke noget som er gravet med maskine (meget uregelmæssig). Fyld: Grågulbrun – mørk gulbrun, humøs, heterogen – opbl. med undergrund, let lerbl. sand. Jf. profiltegning på T7, 1:20. LMK: 201.

Fundliste

x1	A16, Bund af grube/grav?	Jernkniv.	Yngre jernalder
x2	A16, Bund af grube/grav?	3 stk. fragmenter (samhørende), stregornamenteret.	Formentlig germansk jernalder
x3	A33, Grube	Rødbændt ler / lerklining?	Nyere tid?
x4	A42, Kogestensgrube.	Trækul.	
x5	A45, Grube/natur?	Flintafslag.	Oldtid
x6	A58, Grube.	Keramikfragmenter.	Oldtid
x7-x9	<i>Løsfund - smidt ud i forbindelse med fundsortering!</i>		
x10	A70, Bund af grube.	Keramikfragmenter	Oldtid
x11	A71, Kogestensgrube?	Keramikfragm., inkl. 1 muligt randskår	Oldtid
x12	A65, Stolpehul?	Keramikfragment.	Oldtid
x13	Løsfund (detektor)	Bronzebånd	Udateret

Tegningsliste

- T1** Beskrivelse af *Søgegrøft 1-3* og A1-A13, fladetegninger 1:100.
- T2** Beskrivelse af *Søgegrøft 4-5* og A14-A27, fladetegninger 1:100.
- T3** Beskrivelse af *Søgegrøft 6-7, 8a, 8b, 9, 10a og 10b* og A28-A29, fladetegninger 1:100.
- T4** Beskrivelse af *Søgegrøft 11-12*, fladetegninger 1:100.
- T5** Beskrivelse af *Søgegrøft 13-15*, fladetegninger 1:100.
- T6** Beskrivelse af *Søgegrøft 16-18*, fladetegninger 1:100.
- T7** Beskrivelse af *Søgegrøft 19-22*, fladetegninger 1:100.
- T8** Beskrivelse af *Søgegrøft 23-28*, fladetegninger 1:100.
- T9** Beskrivelse af A30-A69.
- T10** Beskrivelse af A70-A89.

Fotoliste

F1-F19	Oversigt	Fra vest mod øst.
F20-F35	Oversigt	Fra vest mod sydøst.
F36-F37	Oversigt	Fra vest mod nordøst.